

V. Guldman, J. Rollie, A. Sendulsky, T. Verzhbitsky, N. Zuets, M. Teodorovich and others. The All-Russian Census of 1897 provided an opportunity to accumulate significant statistical material, which was taken advantage of by the M. Tugan-Baranovsky, D. Moriev, A. Pogozhev, V. Semenov-Tyan-Shansky at the turn of the XIXth and XXth centuries. The author analyzes the creative heritage of M. Porsch, who carried out his own forecast of the development of Ukrainian towns at the beginning of the XXth century. Among the other researchers of this problem at that time are L. Lichkov, A. Yaroshevych.

Key words: Right-bank Ukraine, towns, urbanization, historiography, statistical information, capitalism.

Отримано: 04.07.2018 р.

УДК 930.2 (47:477) «1945/1990»

Олександр Маврін

З ІСТОРИЇ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ТЕОРІЇ І МЕТОДИЦІ АРХЕОГРАФІЇ В УРСР У 1945-МУ – 1990-МУ РОКАХ

Олександр Маврін. З історії української археографії: трансформаційні процеси у теорії і методиці археографії в УРСР у 1945-му – 1990-му роках. Історія української археографії посідає особливі позиції серед напрямів археографічної діяльності, оскільки є не лише окремою темою дослідження, але й виступає у якості дослідницького методу, а в деяких визначеннях археографії – складовою частиною її предмету.

Аналізується процес розробки теорії і формування методології археографії в «загальносоюзних» археографічних центрах та їх визначальний вплив на археографічну діяльність на республіканському рівні. Українська археографія протягом радянського періоду знаходилася на маргінесі наукових процесів, центром яких була Москва. Основні розробки в галузі теорії і методики надходили в УРСР як директиви. Багато тем були закритими для дослідження. Українська радянська археографія зазнавала послідовної русифікації.

Робиться висновок про те, що протягом цього періоду були закладені основні напрями, за якими рухалась теоретико-методологічна думка в Україні після 1991-го року. Цей період характеризувався і некритичним наслідуванням загальносоюзних правил; одночасним наслідуванням і розвитком окремих положень, зумовленим «опірністю матеріалу», досвідом практичної роботи з українськими історичними документами та, зрештою, виробленням власних теоретико-методологічних засад.

Ключові слова: трансформації, історія археографії, теорія і методика, Українська Радянська Соціалістична Республіка.

Александр Маврин. Из истории украинской археографии: трансформационные процессы в теории и методике археографии в УССР в 1945-м –

1990-м годах. История украинской археографии занимает особое место среди направлений археографической деятельности, поскольку является не только отдельной темой исследования, но и выступает в качестве исследовательского метода, а в некоторых определениях археографии – составной частью ее предмета.

Анализируется процесс разработки теории и формирование методологии археографии в «общесоюзных» археографических центрах и их определяющее влияние на археографическую деятельность на республиканском уровне. Украинская археография в течении советского периода находилась на маргине научных процессов, центром которых была Москва. Основные разработки в области теории и методики поступали в УССР как директивы. Многие темы были закрытыми для исследования. Украинская советская археография поддавалась последовательной русификации.

Делается вывод о том, что в течении этого периода были заложены основные направления, по которым двигалась теоретико-методологическая парадигма в Украине после 1991-го года. Этот период характеризовался и некритическим следованием общесоюзным правилам; одновременным подражанием и развитием отдельных положений, обусловленными «сопротивляемостью материала», опытом практической работы с украинскими историческими документами и, наконец, выработкой собственных теоретико-методологических основ.

Ключевые слова: трансформации, история археографии, теория и методика, Украинская Советская Социалистическая Республика.

Історія української археографії є складовою її предмета і потребує уваги з боку як істориків вітчизняної науки, так і фахівців у галузі самої теорії археографії та її методик, а також їх практичного застосування¹. Слід визнати, що розгляду питань розвитку теорії і методики археографії в УРСР періоду 1940-х–1980-х років присвячено в українській історичній науці все ще недостатньо уваги.

У вітчизняній науці за чверть століття склалося декілька підходів до вивчення історії української археографії. Перший – проблемно-хронологічний, коли за основу береться історична періодизація. Другий – коли базовими є культурно-історичні епохи (Просвітництво, Романтизм, Модернізм, Постмодернізм тощо). Історія розглядається як сукупність культурно-історичних епох (певних замкнених концептів), які не обов'язково перебувають у взаємозв'язку і тим більше не є ланками одного еволюційного процесу.

Для даної розвідки відповіднішим є перший підхід, оскільки проблемно-хронологічний напрям дає більше можливостей для вивчення тих трансформацій, що відбувалися в українській археографії в радянську добу.

Очевидно, що питання теорії і методики є однією зі складових об'єкту вивчення історії археографії. Для означеного періоду цей аспект є ключовим, оскільки в радянську добу археографія перетворюється на наукову дисципліну, формулюючи предмет, метод і функції.

Власне, саме ці напрями: теорію і методику археографії, історію їх становлення та трансформації протягом сорока п'яти років, маємо дослідити в цій роботі.

Окремо також слід зупинитися на питанні, чому саме період розвитку радянської української археографії 1945–1990-х рр. став об'єктом цього дослідження. Такий підхід не є усталеною схемою. Зокрема, у І. Бутича в його «Нарисах з археографії» у розділі 5 «Стан археографії в Україні у 20 – 80-х рр. ХХ ст.» не виокремлюється післявоєнний період². Хоча висловлювалися й думки про перервану репресіями 1930-х років археографічну традицію³. Зрештою, є дослідження, в яких післявоєнний радянський період постає як окрема доба розвитку української радянської археографії⁴.

Є підстави стверджувати, що археографія в УРСР 1945–1990 рр. – це інший її етап, що достатньо яскраво контрастує з довоєнним. У 1920-х роках радянська українська археографія ще зберігала виразні риси «дореволюційної». Значним був вплив школи М. Грушевського. Зазнавши реорганізації, продовжували діяти археографічні осередки, що діяли в часи УНР та Гетьманату П. Скоропадського. 1930-ті роки – час ідеологічних погромів, після яких українська радянська археографія фактично завмерла і відновила свою діяльність уже на цілком нових засадах у післявоєнні часи.

Окремим питанням є виокремлення періодів у цьому часовому відрізку. С. Яковлев, робота якого охоплює розвиток української радянської археографії лише до 1960-го року, виокремлює наступні етапи: 1917–1925; 1926–1933; 1934–1941; 1945–1953; 1954–1960 рр.⁵

Для І. Бутича переломними є 1950-ті роки. Він виокремлює археографію другої половини 1930-х – першої половини 1950-х років та археографію другої половини 1950-х – 1980-х років⁶. Для інших дослідників принциповим є початок 1970-х – час нових ідеологічних погромів в українській радянській гуманітаристиці. Однак, варто все ж внутрішню періодизацію здійснювати фактично за десятиліттями. Окремими періодами постають 1940-ві – 1950-ті; 1960-ті; 1970-ті та 1980-ті роки. Саме такою була динаміка змін перш за все в теорії цілої радянської археографії, що тягнула за собою зміни й у методиці.

Структурною особливістю дослідження історії археографії в УРСР є присутність контексту історії розвитку загальносоюзної археографії. Така структура вже усталена. Зокрема, цей контекст присутній в дослідженнях білоруської радянської археографії⁷, а також в дослідженні української радянської архівної археографії Ю. Прилепішевої в частині, присвяченій теоретико-методологічним питанням⁸.

Така структура є виправданою, бо якраз на загальносоюзному рівні визначалися загальнотеоретичні й методологічні питання радянської археографії. У співвідношенні з ними – чи приймаючи загальні положення і наповнюючи їх змістом українських історичних пам'яток, чи випрацьовуючи власні засади, будучи незадоволеними рамковими обмеженнями, що накладала на предмет загальносоюзна археографія – розвивалася теорія і методика української радянської археографії.

Розпочинаючи дослідження історії української радянської археографії, необхідно з'ясувати її місце і роль у системі цінностей радянської ідеології. Ця система мала ієрархічну структуру. Головним був базис, що визначав надбудову. Надбудова обслуговувала базис. Археографія разом з іншими науками належала до надбудови. Але (на відміну від інших наук), в 1940-х – 1980-х роках за нею закріпився статус допоміжної науки. Відтак вона залежала від теорії та методики історичної науки.

Українська радянська археографія (окрім вище зазначених особливостей), мала ще низку специфічних рис. Вона знаходилася на маргінесі наукових процесів, центром яких була, насамперед, Москва. Основні розробки в галузі теорії і методики надходили в УРСР у якості неспростованих істин та методичних вказівок. Певним чином маргінальний статус української археографії підтверджує той факт, що московські теоретики, розробляючи питання археографії, тривалий час не зважали і не зверталися до досвіду республіканських археографічних осередків. Багато тем були закритими для дослідження⁹. Писемний спадок Київської Русі досліджувалися у загальносоюзних центрах. Радянська українська археографія мала хронологічні обмеження – починалися дослідження з XIV ст., а після «маланчуківського погрому» суспільних наук у 1972 році добою феодалізму взагалі стало небезпечно займатися¹⁰, а рубіж пересунувся до XIX ст. Існувала заборона на дослідження Запорозької Січі. Вводилися певні обмеження щодо:

- форми видання: тематичні збірники замість пофондових і видових видань;
- типу видання: серед видань домінували видання популярного типу;
- при перекладі з іноземних мов наративних документів, що стосувалися історії України, допускався довільний переклад як до зразків літератури¹¹.

Українська радянська археографія зазнавала послідовної русифікації. В Українській радянській енциклопедії історія української археографії подавалася як додаток до російської археографії. За останньою визнавалася першість в розробці базових питань археографії. Практично не визнавалася величезна українська історико-культурна спадщина в таких виданнях, як «Сводний каталог славяно-русских рукописных книг, хранящихся в СССР. XI–XIII вв.» (М., 1984), «Словарь книжников и книжности Древней Руси» (в 3-х вип., Л., 1987–2004). Відбувалася мовна дискредитація. Так, тексти, подані за «Основними правилами» 1945-го р. і «Правилами» 1955-го р. зумовлювали русифікацію українського матеріалу¹². Цілком нейтральні формулювання предмету археографії: «історичні джерела», «історичний документ», «пам'ятка» наповнювалися російським змістом, набуваючи конкретики на прикладі російських історичних пам'яток. Методичні рекомендації були пристосовані до реалій російської археографії й проілюстровані в переважній більшості зразками видань російських історичних пам'яток.

Українські радянські археографи, працюючи з матеріалом, що не вкладався в методологічні рамки, вироблені на рівні загальносоюзних, змушені були виробляти власні сенси. Крок за кроком (десятиліття за десятиліттям) поступово

окреслювалися окремі риси предмета власне української археографії: «українські історичні джерела», «українські історичні документи», «українські історичні пам'ятки».

Власне на цьому, виробленому десятиліттями базисі, постала наприкінці 1980-х років українська археографічна наука з власним предметом, методами і завданнями, що виходили з особливостей українських історичних пам'яток. Володимир Жаботинський (1880–1940), журналіст, публіцист, поет, ідеолог сіонізму, розмірковуючи на питанням «Що таке Шевченко? Курйоз чи вияв життєздатності українства?» про вибір Т. Шевченком української мови як мови творчості, зазначав: «Можливо, це можна пояснити тим, що внутрішньо численні, багато хто серед нас і справді стиха вважають Шевченка за філологічний курйоз. Ніде правди діти, численні міркують саме так. Їм це здається дивацтвом, курйозом, людина чудово знала по-російськи, могла писати ті самі вірші «общемою» мовою, аж ось тобі – вперлася і писала по-хохлацькому. Інші йдуть ще далі й питають: та хіба існує якась поважна різниця між обома цими мовами? Сама лише впертість, саме лише дрібничкове хапання за окремі літери»¹³. Схоже, те саме «дрібничкове хапання за окремі літери» відіграло велику роль в історії української археографії протягом, здавалось, втраченого для неї часу.

До 1960-го року процес інституалізації української радянської археографії в основному дослідив С. Яковлев. Окремо варто сказати про західноукраїнські археографічні центри. Хоч після приєднання цих земель до складу СРСР археографічні центри зазнали докорінної реструктуризації, але ще довго зберігали риси власне української археографії, організованої свого часу на високому науковому рівні М. Грушевським. Відчутними залишались і відголоски європейського контексту в підходах львівських дослідників до роботи з історичними документами. Насамперед, очевидними є впливи польської традиції та німецької. Проте це твердження потребує глибшого і ґрунтовнішого вивчення в подальшому. Саме із західноукраїнських архівних, наукових, бібліотечних осередків у 1940–1960-х роках надходило багато ініціатив щодо методики і принципів адекватного відображення історичного спадку українського народу.

Часи відлиги позитивно позначилися на стані української радянської археографії. В установах АН УРСР була проведена підготовча робота з організації Археографічної комісії, що мала б стати координатором всієї археографічної роботи в республіці. Зрештою, Постановою Президії Академії наук Української РСР від 29 квітня 1969 року Археографічну комісію було створено, розроблений перспективний план та план випуску нового періодичного фахового видання, що мало публікувати результати археографічних досліджень. Але період застою, який ознаменувався новим погромом гуманітаристики, не дав можливості вийти українській радянській археографії на новий теоретичний рівень. Започатковані у 1960-х роках ініціативи так і не були реалізовані: «Зусиллями Головархіву УРСР у свій час був насильствено перерваний процес становлення української археографічної традиції кінця 1950-х – 1960-х рр....»¹⁴. Але навіть у найважчі часи наукова думка не припиняла свій розвиток, пробиваю-

чись то окремими статтями методологічного плану, а то й діяльністю цілих осередків, як, наприклад, робота Дніпропетровського центру під керівництвом М. Ковальського.

1980-ті роки були більш сприятливими для української археографії. Після тривалого часу заборони на археографічну діяльність, відновилася робота Археографічної комісії.

У 1987 році на базі Інституту історії АН УРСР постановою Президії АН УРСР № 315 від 5.10.1987 було поновлено діяльність Археографічної комісії АН УРСР. На чолі цієї установи стояв вчений-історик, доктор історичних наук, член-кореспондент АН УРСР П. С. Сохань.

В умовах перебудови і загальної демократизації було переглянуто здобутки історичної науки радянської доби і визнано існування багатьох «білих плям» внаслідок ідеологічних перекосів, що гальмували розвиток історичної науки. Тому для виправлення ситуації було вирішено у тому числі й активізувати археографічну діяльність шляхом утворення нових регіональних центрів. Відповідно: «З метою докорінного поліпшення становища в галузі археографічної діяльності в республіці...»¹⁵ створено такий археографічний осередок і в УРСР. Головною функцією Археографічної комісії було здійснення координації археографічної роботи в республіці. Адже за період 1970-х – 1980-х років археографічна робота була розпорошена між декількома центрами. Передбачалося, що Археографічна комісія координуватиме діяльність «всіх установ, закладів, періодичних і неперіодичних органів, окремих осіб, що займаються публікацією джерел»¹⁶. Передбачалося, що в майбутньому координація охопить такі сфери:

- організація видавничої, пошукової, інформаційно-довідкової і теоретичної роботи в галузі археографії;
- координація науково-методичного забезпечення видавничої діяльності (вироблення методичних рекомендацій, організація консультацій, семінари, наради тощо);
- розробка і запровадження уніфікованих правил публікації текстів джерел;
- адаптація і рецензування археографічних видань;
- підготовка широкого спектру довідкових видань, що допомагали б вітчизняним науковцям у пошуку потрібної джерельної інформації;
- координація пошукової діяльності як в межах республіки, так і за кордоном з метою розшуку пам'яток історії за допомогою створення міжнародних археографічних експедицій;
- розробка теоретичних проблем археографії і комплексу допоміжних історичних дисциплін;
- координація кадрової політики, створення школи археографів, залучення наявних фахівців з різних археографічних центрів до спільних видавничих проектів.

Усі ці засади у вигляді перспективного плану виклав у своїй доповіді голова Археографічної комісії АН УРСР П. Сохань на республіканській нараді, присвяченій проблемам української археографії, що проходила в грудні 1988 року

в Києві. Зразком для структури новоствореної комісії слугувала вже діюча Археографічна комісія АН СРСР.

Наступним суттєвим етапом в існуванні Археографічної комісії було налагодження співпраці з зарубіжними археографічними центрами, насамперед Українського наукового інституту Гарвардського університету на чолі з О. Прицаком та відповідними осередками міжнародної асоціації українців. Це не вплинуло на структуру самої Археографічної комісії, проте суттєво посилило її позиції в межах республіки як головного координаційного центру, а отримання потужного фінансування та підтримки таких престижних наукових установ дало можливість не лише реально координувати археографічну роботу в республіці, але й поступово концентрувати її в межах однієї установи.

У 80-х роках ХХ ст. закордонні археографічні центри вже уклали договір з Інститутом літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР щодо здійснення гарвардського проекту «Корпус української досекулярної творчості». В ньому було зазначено 17 пунктів-напрямків видавничої діяльності. Аналогічний договір про співпрацю планувалося підписати у 1989 р. між археографічними центрами УРСР та Археографічною комісією Українського наукового інституту Гарвардського університету та Археографічною комісією Міжнародної Асоціації українців. Укладанню такого договору передувало обговорення перспектив співпраці на засіданнях вчених рад Інституту історії АН УРСР, розширеного Бюро Археографічної комісії АН УРСР, Комісії з вивчення творчої спадщини академіка М. Грушевського, проблемних груп з підготовки до друку науково-довідкових видань, східних джерел з історії України; під час зустрічі в Інституті літератури, мовознавства, філософії, археології, ЦНБ АН УРСР, Головархівів УРСР, а також з колективами низки інституцій у Львові.

Внаслідок широкого обговорення у червні-липні 1989 р. була підписана «Декларація про підсумки проведення зустрічей та основні принципи, форми та напрями співробітництва між Археографічною комісією Академії наук УРСР, Археографічною комісією Українського наукового інституту Гарвардського університету і Археографічною комісією Міжнародної асоціації українців у спільному виданні пам'яток історії та культури українського народу»¹⁷. За цією угодою на Археографічну комісію поклалися обов'язки представляти низку археографічних установ УРСР на міжнародних переговорах. Вона стала справжнім координаційним центром археографічної діяльності в УРСР, підсиленим фінансовою, кадровою, матеріальною допомогою зарубіжних осередків, насамперед Українського наукового інституту Гарвардського університету тоді під керівництвом О. Прицака. Поступово Археографічна комісія АН УРСР почала концентрувати археографічний потенціал, перетворюючись на найпотужніший центр, що міг дозволити реалізувати сміливі видавничі проекти. Всі ці процеси дали можливість в 1991 р. на базі Археографічної комісії створити Інститут української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського як окремий елемент структури Академії наук вже незалежної України. Принаймні в момент створення колектив Археографічної комісії мав уже вироблену структуру відділів¹⁸.

Щодо основних напрямів дослідження, то (за результатами проведеного в рамках цього дослідження аналізу) процеси, що відбуваються в теорії і методиці української радянської археографії в означений період, цілком вкладаються у три напрями:

1. Цілковите наслідування теоретико-методологічних настанов, вироблених всесоюзними археографічними центрами, їх механічне перенесення на український ґрунт¹⁹.

2. У процесі розвитку окремих положень загальносоюзної археографії українські радянські археографи створюють окремі методи і напрями, що цілком вписуються в загальну концепцію, збагачуючи останню.

3. Виходячи з досвіду роботи з конкретними історичними документами (в основному XIV–XVIII ст.), в роботах узагальнюючого характеру окремі українські радянські археографи, намагаючись наповнити абстрактні формули теорії і методики конкретним змістом українських історичних документів, приходять до усвідомлення необхідності вироблення таких засад теорії і методики, що враховували б індивідуальні риси того документального комплексу, що склався в Україні.

Доля української археографії у XX ст., як ніяка інша наукова діяльність, залежала від обставин. Перш за все залежала від влади, адже історичні джерела, як правило, знаходилися під охороною і опікою держави, а самі видавничі практики потребували фінансування, що в умовах жорсткого централізму могли надати лише державні структури. Власне, сама історія археографії в УРСР – це історія звуження наукової свободи, посилення регуляції археографічної діяльності системою влади. І в той же час – це історія про «опірність» матеріалу; про те, як історичні джерела попри заборони здатні проявляти свою сутність, руйнувати ідеологічні рамки самим фактом своєї появи. Тому історія української археографії – це історія розквіту й занепаду, відродження і нових спроб (під різними приводами) знищити голоси минулих епох, що безпосередньо промовляють до нащадків зі сторінок археографічних публікацій, змушуючи їх до самостійного пошуку істини без посередництва готових схем і узагальнень.

Примітки:

¹ Див. : Боряк Г. В. Національна архівна спадщина України та державний реєстр «Археографічна україніка». Архівні документальні ресурси та науково-інформаційні системи. К, 1995. С. 70–80; Єдлінська У. Я., Страшко В. В. Методичні рекомендації по передачі текстів документів XVI–XVIII ст. // Передача текстів документів і пам'яток. Методичні рекомендації за матеріалами науково-методичної наради, квітень 1990 р. К., 1990. С. 5.

² Бутич І. Л. Нариси з археографії. Проект плану. К. : Поліграф. дільниця Ін-ту історії України НАН України, 1995. 6 с.

³ Сохань П. С. Стан і перспективи розвитку української археографії // Український археографічний щорічник. Вип. 1. К., 1992. С. 15.

⁴ Прилепішева Ю. А. Археографічна діяльність архівних установ України (1945–1991). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних

наук за спеціальністю 07.00.06. – Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. К., 2003. 344 арк.

⁵ Яковлев С. О. Українська радянська археографія. К. : Вид-во Київського ун-ту, 1965. 175 с.

⁶ Бутич І. Л. Нариси з археографії. Проект плану. К. : Поліграф. дільниця Ін-ту історії України НАН України, 1995. 6 с.

⁷ Шумейко М. Ф. Белорусская археография в XIX–XX вв. : (проблемы теории, истории, методики). Минск : БелНИИДАД, 2007. 498 с.

⁸ Прилепішева Ю. А. Археографічна діяльність архівних установ України (1945–1991). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.06. – Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. К., 2003. Арк. 76–101.

⁹ Дашкевич Я. Р. Вивчення і публікація східних джерел з історії України // Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку (Тези доповідей республіканської наради, грудень 1988 р.). К., 1988. С. 63.

¹⁰ Швидько Г. К. Щоб горіла свіча (пам'яті професора М. П. Ковальського) // Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum... / за ред. Г. К. Швидько. Дніпропетровськ : ПП «Ліра ЛТД», 2007. С. 16.

¹¹ Щербак В. О. Мемуари як джерело для вивчення історії українського козацтва кінця XVI – першої половини XVII ст. // Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку. Тези доповідей республіканської наради, грудень 1988 р. К., 1988. С. 49.

¹² Яковлев С. Вк. пр.; Бевзо О. А. Про правила друкування історичних документів, писаних українською мовою в XVI–XVIII ст. // Вісник Академії наук Української РСР. 1958. № 2. С. 20.

¹³ Жаботинський Володимир. Що таке Шевченко? Курйоз чи вияв життєздатності українства? // URL : <http://www.istpravda.com.ua/columns/2018/05/31/152516/> – Назва з екрану.

¹⁴ Яковенко Н. М. Про наукову коректність та культуру видань Археографічної комісії // Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку (Тези доповідей республіканської наради, грудень 1988 р.). К., 1988. С. 151.

¹⁵ Сохань П. С. Про деякі основні напрями діяльності Археографічної комісії АН УРСР в світлі сучасних вимог перебудови // Сучасний стан та перспективи розвитку (Тези доповідей республіканської наради, грудень 1988 р.). К., 1988. С. 6.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Історія України: Нові підходи в історіографії та археографії / Академія наук Української РСР, Археографічна комісія, Інститут історії / ред кол. : І. М. Хворостяний (гол. ред.). препринт № 10. К., 1989. С. 28–36.

¹⁸ Матеріали до розробки концепції діяльності Інституту української археографії. До всеукраїнської наради «Українська археографія сьогодні : проблеми і перспективи», Київ, 16–18 грудня 1992. К., 1992. 62 с.; Див. також: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (1991–2011) / Національна академія наук України; Інститут української археогра-

фії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Центр досліджень історії України ім. Петра Яцика; Канадський Інститут Українських Студій, Альбертський університет / ред. кол. : Павло Сохань (голова), Олександр Маврін (заступник голови), Дмитро Бурім (відповідальний секретар) та ін.; Упорядники : Дмитро Бурім, Олександр Маврін, Ярослав Федорук. К. : Український письменник, 2011. 416 с.

¹⁹ Достатньо повно це питання досліджене в книзі: Галенко О. І. Документальні публікації з історії Української РСР: Теорія та джерелознавчий аналіз / АН УРСР. Ін-т історії України. Відп. ред. А. В. Санцевич. К. : Наукова думка, 1991. 144 с.

Oleksandr Mavrin. From history of the Ukrainian archeography: transformation processes in theory and methods of aecheography in Ukrainian SSR during 1945–1990. History of the Ukrainian archeography occupies a special position among trends of the archeographical activities, since it is not only a separate topic of the research, but also serves as a research method, and in some definitions of archeography it is an integral part of its subject.

The process of development of the theory and forming the methodology of archeography in the «All-Union» archeographical centers and their decisive influence on archeographical activity at the republican level are analyzed. The Ukrainian archeography during the Soviet period was on the margin of scientific processes, the center of which was Moscow. The basic developments in the field of theory and methodology came to the Ukrainian SSR as instructions. Many topics were closed for research. The Ukrainian Soviet archeography was subjected to consistent Russification.

It is concluded that at that time the main directions followed by the theoretical and methodological thinking in Ukraine after 1991 were laid.

This period was characterized through uncritical adoption of the all-Union rules; with the simultaneous these's rules adoption and development of particular issues caused by the «resistance of material» and due to the experience of practical work with Ukrainian historical documents, and, finally, with the elaboration of their own theoretical and methodological principles.

Key words: *transformation, history of archeography, theory and methods, Ukrainian SSR.*

Отримано: 02.07.2018 р.